

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 208. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381308674080/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Om de enkelte Ord:

munche och mulestøder] Pall. bruger samme Alliteration i Skt. Peders Skib, se foran Bind III. 78 L. 15; jfr. iøvrigt Kalk. III. 139^b og V. 728^b.

palz] er formentlig = *palt* i *palzrok*, *palzkjortel* (= mnt. *paltrok*), „lang folderig Klædning“, og i *Faarepalt*, *Stodderpalt*, *Purpurpalt* ofl., hvor *palt* har Betydning „en tarvelig Klædning“. Paa nærv. Sted er *palz* (*palt*) vistnok i Betydning lig det tilsvarende mht. Ord *palte* „lang, grov Uldkjortel, som Pilgrimme og omvandrende Tiggere bar“, saaledes at *palz* betegner de omvandrende Munkes og Mulestøderes lange Kutte eller Kappe. Jfr. Kalk. III. 446^a og V. 797^a med Henviisninger.

øyentrycker] har utvivlsomt sin gængse Betydning „Øjenskalk, Hykler, Plattenslager, Tallerkenslikker, Snyltegæst“ osv., se Kalk. IV. 987^b L. 43 ff. *kryste øyen ud paa* har ligeledes den alm. Betydning „bedrage“, „stikke Blaar i Øjnene“. Udtrykket skriver sig fra 4. Mos. 16.14: *oculos nostros vis eruere*, der i ældre Bibeloversættelser gengives ordret (*eruere* = „rive ud“; nuv. Oversætt.: „blænde“), jfr. Kalk. IV. 982^b L. 51 ff.

abraham] dette Ord findes i Plattysk med Betydning „Vadsæk, Pengepung“, i ældre Nydansk i Betydn. „Tiggerpose“ (Ranch's Danske Skuespil (1876), 292) og i moderne Jydsk i Betydn. „Brændevinsdunk“ (Feilb.), jfr. ogsaa eng. *abraham-man* „Pilgrim“. Det synes mig rimeligst, at Ordet her er brugt i den jydsk Betydning, da det flg. Udtryk: „med en Sæk paa Bagen“ (hvori Ostene stoppes) jo betegner Tiggerposen, som Munken sætter for at fylde. Skulde Abraham betyde „Tiggerpose“, maatte Ordene *med en sech paa bagen* være en forklarende Tilføjelse, men det er usandsynligt — og ude af Stilen — at Pall. skulde bruge et Udtryk, der krævede Forklaring. Derimod giver det god Mening, hvis Abraham betegner Dunken. Saa har vi Tigger-Pilgrimmen, som vi kender ham fra samtidige Skildringer, med sin lange grove Kappe, sin Dunk ved Siden og sin Pose paa Ryggen. — Dertil kommer hans indre Egenskaber: Øjenskalken, der stikker Folk Blaar i Øjnene og — stikker begge Ostene i Posen, skønt man kun byder ham en.

Hele Sætningen tør herefter tolkes: „I skal nu ikke mere give jeres Almisse til Munke og Mulestødere (∴ omstrejfende Tiggermunke og Pilgrimme), der kommer i deres Kutte, — og til Øjenskalke og (∴ som) stikker Blaar i Øjnene paa jer — med deres Brændevinsdunk og deres Tiggerpose paa Ryggen, — og